

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN EŞİTLİK DEĞERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI*

Fatih KAYA** Erdal AKPINAR***

Öz

Bu çalışmanın amacı, "ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarını belirlemektir." Araştırmada karma yöntem tasarımlarından biri olan açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, nicel ve nitel süreçler için ayrı ayrı tespit edilmiştir. Araştırmanın evrenini, 2019-2020 öğretim yılında Malatya il merkezinde öğrenim gören ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu evrenden basit seçkisiz örnekleme tekniği ile belirlenen 1249 öğrenciden oluşmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın verileri 2019-2020 öğretim yılında Malatya il merkezinde öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinden, 19.12.2019 tarihli Malatya Millî Eğitim Müdürlüğü'nün izni ile Aralık ayında elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örneklemesi ile elde edilmiştir. Araştırmanın nicel verileri "Sosyal Bilgiler ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Değerlerine İlişkin Ortak Tutum Ölçeği," nitel verileri ise araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır.

* Bu araştırmanın verileri 2019-2020 öğretim yılında Malatya il merkezinde öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinden, 19.12.2019 tarihli Malatya Millî Eğitim Müdürlüğü'nün izni ile Aralık ayı içerisinde elde edilmiştir.

** Araş. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, fatih.kaya@inonu.edu.tr, Malatya/Türkiye

*** Prof. Dr., Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Bölgesel Coğrafya Anabilim Dalı eakpinar@erzincan.edu.tr, Erzincan/Türkiye

Görüşme formunda öğrencilere; ‘Eşitlik sizin için neyi ifade ediyor?’ sorusu yöneltilmiştir. Nicel veriler betimsel ve çıkarımsal istatistikî yöntemlerle, nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları yüksek derecede olumlu olup; cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu, aile içi çocuk sırası ve kitap okuma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Değerler eğitimi, eşitlik, sosyal bilgiler

ATTITUDES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS TOWARDS THE VALUE OF EQUALITY

Abstract

The aim of this study is to determine the attitudes of primary school students towards the value of equality. In the research, explanatory sequential design, which is one of the mixed method designs, was used. The study group of the research was determined separately for the quantitative and qualitative processes. The universe of the research consists of primary school students studying in the city center of Malatya in the 2019-2020 academic year. The sample consists of 1249 students determined by simple random sampling technique from this population. In this context, the data of the research were obtained from the primary school students studying in the city center of Malatya in the 2019-2020 academic year, with the permission of the Malatya National Education Directorate on 19.12 2019. The qualitative data of the research were obtained with maximum variation sampling, which is one of the purposive sampling methods. The quantitative data of the study were collected through the "Common Attitude Scale Regarding Social Studies and Human Rights, Citizenship and Democracy Lesson Values", and the qualitative data were collected with a semi-structured interview form prepared by the researcher. In the interview form, students; The question "What does equality mean to you?" was asked. Quantitative data were analyzed by descriptive and inferential statistical methods, and qualitative data were analyzed by content analysis method. According to the results of the research, primary school students' attitudes towards the value of equality are highly positive; gender, parental education level, family order of children and reading books differ significantly according to variables.

Keywords: Values education, equality, social studies.

1. GİRİŞ

Sanayi devrimi öncesi değer aktarımında yaşanan en büyük sorunlardan biri, çocuklara doğruların yanında yanlışların da aşılmasıydı. Kuşkusuz bu durum, pek çok olumsuzluğa kapı aralamaktaydı. Sanayi devrimiyle birlikte beliren koşullar, yeni nesiller için farklı değer taleplerini ve öğretim modellerini zorunlu hale getirdi. Özellikle kültürel görecelik ve bilimsel tarafsızlığın ön plana çıkmasına paralel olarak, geleneksel değerler arka plana itildi. Bu süreçte ortaya çıkan ulus devletler, ulusal eğitim politikalarını şekillendirmeye başladılar. Yeni dönemde vatan sevgisi, milliyetçilik ve bayrağa saygı gibi milli değerler ön plana çıktı.

Değişen anlayışla birlikte eğitimciler eski alışkanlıklarından geri adım atarak, öğrencilerin kendi fikirlerini oluşturmalarına müsaade etmişlerdir. Fakat yine de birçok öğretmen, ders kitaplarında ya da müfredatta olmayan değerleri aşlamayı sürdürmüştür. Kohlberg ve Selman (1972: 5) bunun temel nedeninin öğretmenlerin bakış açısından, resmi müfredata işe yaramıyor ve değersizmiş gibi davranmasından kaynaklandığını öne sürmektedir. Esasen Atatürk'ün "Kültür, zeminle orantılıdır. O zemin, ise milletin karakteridir" sözünden hareketle, karakterimize uygun değerler belirlemek bir zorunluluktur. Nihayetinde değerler eğitiminin aile, öğretmen, okul, çevre, iletişim araçları, toplum ve devlet gibi pek çok boyutu vardır. Değerler eğitiminde başarıya ulaşmak için tüm bu unsurların eş güdümlü bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir.

Değerler, sadece toplumsal düzeninin bir yansıması değildir. Aynı zamanda bireyin evrensel tutuma sahip olmasını sağlayan olgulardır. Birey, değer eğitimi vasıtasıyla dünyayı daha iyi tanıyan, dünyadaki gelişmeleri takip eden bir

konuma yükselir. Nitekim değerler eğitimi, bireyin sadece kendine ve topluma karşı değil, tüm insanlığa yönelik olumlu bir bakış açısı kazanmasını sağlar. Zira "eşitliğin, adaletin, saygının, sevginin, hoşgörünün yardımseverliğin" olmadığı topluluk yoktur. Günümüzde yaşanan siyasi, sosyal, kültürel değişim ve gelişmelerin nihayetinde bireylerin etkili ve verimli iletişim kurmaları, yaşanan sorunlara uygun çözüm bulabilmeleri için değer eğitimi oldukça önemlidir (Kale, 2007: 316). Ayrıca değer eğitimi, insanların daha karakterli bir hayat sürüp, mutlu olmasını (Kirschenbaum, 1995: 14) sağlayarak, tüm insanlığa evrensel bir el uzatma biçimidir. Yukarıda ifade edilen unsurların haricinde, değer eğitiminin gerekliliğini gösteren bir diğer unsur da, değerlerin insani hedeflere ve değerlere ait iç görünümünü kazanılabilme sürecine katkıda bulunmasıdır. Nitekim Maslow'a göre (1996: 68), değer eğitimi sadece bilişsel alanın değil, duyuşsal ve davranışsal boyutu da ilgilendiren tüm insani donanımların kullanılmasını içermelidir.

Çalışmanın ana temasını oluşturan eşitlik; modern bir değer olmasının yanı sıra ilk çağlardan bu yana toplumsal değişme ve gelişmelerin de öncüsüdür. Diğer bir ifadeyle bu kavram, modern olmanın ve neredeyse tüm modernleşme sürecinin bir ölçütü olarak kullanılmaktadır (Turner, 1997: 19). Bu bağlamda eşitlik, adalet ve özgürlük gibi değerlerle birlikte bir yandan toplumsal değişimin temel dinamiklerini oluştururken, diğer yandan milletler ve devletler için modern olmanın göstergesi haline gelmektedir. Ayrıca bu değerler evrensel bir özelliğe sahip olması sebebiyle de aralarında ortak bir özelliği barındırır.

Eşitlik, adaletten farklı bir tarife sahip olsa da, özellikleri bakımından adaletle yakından ilişkili ve benzer özelliklere sahiptir. Genel itibarıyla eşitliğin toplum ve birey hayatında adalete bağlı ya da yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Kavramın net bir tanımını yapmak güçtür. Esasen iki veya daha çok şeyin eşit olması durumu, denklik, müsavilik anlamına gelmektedir. Ayrıca yasalar

bakımından insanlar arasında ayrımın olmaması ve insanların bedensel, ruhsal farklılıkları ne olursa olsun, toplumsal ve siyasal haklar bakımından eşit olması anlayışıdır (TDK, 2011: 825). Başka bir tanımda ise herhangi bir şeyin, bireyler arasında dengeli bir biçimde bölüştürülmesi olarak ifade edilmiştir (Urhan, 2016: 109).

Türk toplum sisteminde kast sistemi yoktur. Bu durum eşitlik anlayışının toplumda temel değer olduğunun en önemli göstergesidir. Türkler için eşitlik çok şey ifade eder. Zira Türkler, zor bozkır yaşamında ayakta kalabilmek ve doğaya hâkim olabilmek için töre, aile, iş birliği, adalet, eşitlik ve saygı gibi temel değerlere sıkıca bağlanmışlardır. Onlar için bozkır yaşamında eşitlikçi, dayanışmacı ve hoşgörülü olmak, hayatın temel kurallarındandır. Türk ailesinde eşitlik ve ortaklık temel değerdi (Güney, 2002: 27). Türklerde törenin bazı hükümleri kesinlikle değişmezdi: Bunlar; "könilik (adalet), tüzlük (eşitlik), uzluk (iyilik) ve (insanlık) kişiliktir" (Taşağıl, 2015: 179). Törenin değişmez hükümlerine bakıldığında eşitlik (tüzlük) kavramının, Türkler için önemli ve vazgeçilmez bir değer olduğu görülecektir. Eşitlik değerinin Türkler için önemini ortaya koyan savlardan biri de, ünlü düşünür Farabi'nin bu konudaki görüşüdür. Farabi "erdemli, eşitlikçi bir siyasi düzen, sadece adaletin üzerine inşa edilebilir" diyerek, adalet ve eşitliğin önemini açıkça belirtmiştir (Farabi, 1987; akt, Şavluk, 2018: 44).

Osmanlı devleti özellikle 19. yüzyıldan itibaren azınlıkların isyanını önlemek için adalete ve eşitliğe dayalı bir siyaset takip etmeye başlamıştır (Aslan, 2010: 6). Bu bağlamda bilhassa II. Mahmut'un 1837'de yabancı elçilere Mustafa Reşid Paşa aracılığıyla gönderdiği meşhur ifadesi eşitlik meselesi açısından önemlidir. "Ben tebaamın Müslüman'ını camide, Hristiyan'ını kilisede, Musevi'sini ise havrada fark ederim. Aralarında fark yoktur. Cümlesi hakkında muhabbet ve adaletim kavidir ve hepsi hakiki evladımdır" (Vahapoğlu, 1996: 42). II. Mahmut bu

ifadelerle ilk kez Osmanlı tebaasının eşitliğini vurgulamıştır. Fakat II. Mahmut'un bu ifadeleri resmi bir belge niteliğinde değildir. Resmi bir kimlik kazanabilmesi için belge halinde düzenlenmesi ve tören ile ilan edilmesi gereklidir (Karal, 1964: 596). Nihayet Tanzimat Fermanı; eşitlik ve adalet meselelerini resmi bir belgeye bağlayarak hukukî bir nitelik kazandırmıştır (Ortaylı, 1986: 69). 1856 Islahat Fermanı ile de eşitlik kavramı daha ayrıntılı bir fermanla Osmanlı hukuk sisteminde yer almıştır (Eldem, 2017: 28). Azınlık isyanlarını kontrol etmek ve devletin dağılmasını önlemek için, sonraki hukuki belgelerde de eşitlik kavramı birçok kez yer almıştır.

Eşitlik, "bireylerin aynı imkânlarla sahip olması, aynı imkânlardan faydalanması ve aynı muameleye tabi olarak fırsat eşitliğinden yararlanması" durumudur (Cevizci, 2010: 211). Eşitlikle eğitim arasındaki ilişkiyi değerlendiren eğitim felsefecileri, eğitimde eşitlik üzerinde yoğunlaşmışlardır. Eğitimde eşitliğin en önemli unsurlarından birisi, dengeli kaynak paylaşımıdır. Yani tüm öğrencilerin imkânlar ve materyaller bakımından aynı haklara sahip olmasıdır. İkincisi, eğitim hizmetlerinden faydalanmada herkesin fırsat eşitliğine sahip olmasıdır. Üçüncüsü, davranışta eşitlik düşüncesi olup, öğrencilerin tümünün aynı muameleye tabi tutulmasıdır. Daha somut bir ifadeyle yeteneklerine veya diğer özelliklerine bakılmaksızın, tüm öğrencilerin aynı dersleri takip edip, aynı eğitim sürecine dâhil olmasıdır. Dördüncüsü ise sonuçta eşitliktir. Buna göre, eğitim olanaklarından yararlanan tüm öğrenciler, aynı sınava tabi olup, aynı sonuca erişme ve aynı ürünleri elde etme hakkına sahiptir (Cevizci, 2010: 211-212). Değerler eğitimi sürecinde bu ilkelerin tamamının dikkate alınması gerekir. Bir diğer husus, eşitliğe adalet ile birlikte yer verilmesidir (Kuru, 2016: 33).

Diğer değerlerde olduğu gibi, eşitlik değerinin öğretiminde de aile, öğretmen, okul ve sosyal çevrenin rolü büyüktür. Dolayısıyla değerler eğitiminde tüm bu unsurlara eş güdümlü olarak yer verilmelidir. Çünkü değerler çocuğa ilk olarak

ailede aşılıyor. Diğer yandan öğretmen, hem telkinler yoluyla hem de rol model olarak değer aktarımında önemli bir aktördür. Okul ve sosyal çevre ise çocuğun toplumsal değerleri öğrendiği ve içselleştirdiği ortamlardır.

Bu araştırmanın amacı, "ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarını" belirlemektir. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları ne düzeydedir?
- İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları; cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu, aile içi çocuk sırası ve kitap okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada karma yöntem tasarımlarından "*açıklayıcı sıralı desen*" kullanılmıştır. Bu desende araştırma süreci nicel ile başlayıp, nitel ile devam eder. Nitel yöntem, araştırmanın nicel yöntemle çalışılmış bazı başlıklarını derinleştirmek için uygulanır. Açıklayıcı sıralı desenlerde nicel ve nitel veriler ayrı ayrı analiz edilir, tartışma bölümünde ise bu veriler birleştirilerek yorumlanır (Creswell ve Plano Clark, 2014).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu nicel ve nitel süreçler için ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın evrenini 2019-2020 öğretim yılı güz döneminde Malatya il merkezinde eğitim gören ilköğretim öğrencileri, örneklemini ise evrenden basit seçkisiz örnekleme yolu ile belirlenmiş 1249 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın nitel verileri amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme türü ile elde edilmiştir. Bu kapsamda 4, 5, 6 ve 7. sınıfların her birinden 6'şar öğrenci olmak üzere toplam 24 öğrenci ile çalışılmıştır. Nitel örnekleme grubunun öğrencileri, nicel örnekleme grubu içerisinde seçilmiştir. Örnekleme grubunda yer alan öğrencilerin kişisel bilgileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	630	50.4
	Erkek	619	49.6
	Okur-yazar değil/Sadece Okur-Yazar	56	4.5
Baba Eğitim Durumu	İlkokul Mezun	201	16.1
	Ortaokul Mezun	251	20.1
	Lise Mezun	392	31.4
	Üniversite Mezun	295	23.6
	Lisansüstü	54	4.3
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil/Sadece Okur-Yazar	89	7.1
	İlkokul Mezun	284	22.7
	Ortaokul Mezun	233	18.7
	Lise Mezun	348	27.9
	Üniversite Mezun	261	20.9
	Lisansüstü	34	2.7
	Evin Tek çocuğu	644	51.6
Aile içi Kardeş Sırası	İki	389	31.1
	Üç	147	11.8
	Dört	40	3.2
	Beş ve Üstü	29	2.3
	Hiç Okumuyorum	41	3.3
Kitap Okuma Alışkanlığı	Haftada Bir Kitap	361	28.9
	Haftada İki veya Daha Fazla	599	48
	Ayda Bir Kitap	179	14.3
	Yılda Bir veya Üstü Kitap	69	5.5

Tabloya göre, araştırmanın nicel çalışma grubundaki öğrencilerin %50.4'ü kız (n=630), %49.6'sı erkektir (n=619). Öğrencilerin babalarının %4.5'inin okur-yazar olmadığı/sadece okur-yazar olduğu (n = 56) görülmektedir. Buna karşın, %16.1'inin ilkokul mezunu (n= 201), %20.1'inin ortaokul mezunu (n = 251),

%31.4'ünün lise mezunu (n=392), %23.6'sının üniversite mezunu (n = 295) ve %4.3'ünün lisansüstü mezunu (n = 54) olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde öğrencilerin annelerinin %7.1'inin okur-yazar olmadığı/sadece okur-yazar olduğu (n = 89) görülmektedir. Diğer yandan, %22.7'sinin ilkokul mezunu (n= 284), %18.7'sinin ortaokul mezunu (n = 233), %27.9'unun lise mezunu (n=348), %20.9'unun üniversite mezunu (n = 261) ve %2.7'sinin ise lisansüstü mezunu (n=34) olduğu anlaşılmaktadır.

Aile içi kardeş sıralamasına göre, öğrencilerin %51.6'sının evin tek çocuğu (n=644), %31.1'nin iki (n=389), %11.8'nin üç (n=147), %3.'ünün dört (n=40) ve %2.3'nün (n=29) de beş ve üstü kardeş sırasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Son olarak öğrencilerin kitap okuma düzeyleri ölçülmüştür. Buna göre öğrencilerin %28.9'unun haftada 1 (n=361), %48'inin haftada 2 veya daha fazla (n=599), %14.3'ünün ayda 1 (n=179), %5.5'inin yılda 1 veya üzeri (n=69), %3.3'ünün ise hiç kitap okumadığı (n=41) görülmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerinin Toplanması

"Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak "*Sosyal Bilgiler ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersleri Değerlerine İlişkin Ortak Tutum Ölçeği*"nin" (Kaya, 2021) "*eşitlik*" değeri alt boyutuna ilişkin maddelerinden yararlanılmıştır. Araştırmada, nitel veri toplama aracı olarak ise tarafımızdan geliştirilen *yarı yapılandırılmış görüşme formu* kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere "*eşitlik sizin için neyi ifade ediyor?*" sorusu yöneltilmiştir. Araştırma verileri yaklaşık üç aylık bir süre zarfında toplanmıştır. Nitel araştırmaların etkinliğini arttırmak için, detaylı betimleme ve amaçlı örnekleme yapılabilir (Erlanson vd., 1993). Bu görüş doğrultusunda amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Diğer yandan nitel araştırmada tutarlılığı (güvenirliği) arttırmada en kullanışlı yöntem, üye kontrolüdür. Üye kontrolünde araştırmacılar notlarını katılımcılara gösterir, katılımcılar da kayıtların

doğruluğunu kontrol ederler (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Bu doğrultuda çalışmada görüşme sonrası tutulan notlar katılımcılara okutulmuş, ifadeler düzenlenerek kayıtlara son şekli verilmiştir. Ayrıca araştırmanın görüşmeler yoluyla derlenen nitel verileri, üç alan uzmanının önerileri doğrultusunda ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra karşılaştırma yapmak suretiyle, ortak bir kod listesi oluşturulmuştur. Böylece araştırmanın nitel verilerinin tutarlılığı arttırılmıştır. Doğrulanabilirlik, güvenilirlik denetimi yapılırken izlenen yolun ve sürecin ayrıntılı bir biçimde açıklanmasını gerektirir (Lincoln ve Guba, 1985). Araştırmada görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin doğruluğu, üç alan uzmanı tarafından kontrol edilmiştir."

2.4.Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 25 paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistiki yöntemlerin yanında, çıkarımsal istatistiki yöntemlerden de yararlanılmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Skewness değeri .347, Kurtosis değeri ise .5761'dir. DeCarlo (1997) ile Hopkins ve Weeks (1990) normal dağılım için Skewness ve Kurtosis değerlerinin ± 3 arasında olması gerektiğini ifade etmektedir. Diğer yandan Morgan ve arkadaşları (2004) ± 1 , Tabachnick ve Fidell (2013) ise ± 1.5 arası değerleri makul görmektedir. Buna göre, araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla verilerin analizinde parametrik testlerin kullanılmasının sakıncası yoktur.

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda grup sayısı iki olan değişkenler için parametrik testlerden *Bağımsız Örneklem t-Testi*, grup sayısı üç ve üstü olan değişkenler için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* kullanılmıştır. ANOVA sonuçlarına göre, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için *Tukey HSD* testi tercih edilmiştir. Araştırmanın nicel verilerinin güvenilirlik katsayısı ".88." olarak hesaplanmıştır. Cronbach's Alfa değeri $0.80 < 1.0$

aralığındadır. Dolayısıyla araştırmada kullanılan nicel verilerin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2017).

Araştırmanın nitel verileri *içerik analizi* yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi sürecinde öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar kodlanmış, bu kodlarla temalar oluşturulmuştur. Bu işlemler yapılırken öğrencilere Ö4-1, Ö4-2...Ö5-1, Ö5-2,...Ö6-1, Ö6-2, Ö7-1, Ö72....şeklinde numaralar verilmiştir.

3.BULGULAR

Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumu

“İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları hangi düzeydedir?” alt problemine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumlarının Düzeyi

Boyutlar	$\bar{X}$	ss
Eşitlik	4.44	.718

Tablo 2'de yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının "Tamamen Katılıyorum ($\bar{X} = 4.44$)", düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyet Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine dair bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Durumuna Göre Analizi

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	df	t	p
Eşitlik	Kadın	630	4.52	.632	1247	3.782	.000*
	Erkek	619	4.36	.790			

* p<.05

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(1247)} = 3.782$; $p_{\text{eşitlik}} = .00$; $p < .01$). Kız öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutum puanlarının (4.52), erkek öğrencilerin tutum puanlarından (4.36) anlamlı ölçüde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebilir.

Baba Eğitim Durumu İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları, baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine dair bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Analizi

	Eğitim Durumu	$\bar{X}$	VK.	KT.	KO.	F	p	Tukey
Eşitlik	1	4.13	Gruplar Arası	9.648	1.930			
	2	4.41	Gruplar İçi	635.226	.511			
	3	4.38	Toplam	644.873				4>1
	4	4.46				3.776	.00*	5>1
	5	4.51						6>1
	6	4.61						
	Toplam	4.44						

1. Okur-Yazar Değil/Sadece Okuryazar; 2. İlkokul; 3. Ortaokul, 4. Lise; 5. Üniversite; 6. Lisansüstü

* $p < .05$

Tablo 4’te yer alan bulgular incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{\text{eşitlik}} = 3.776$; $p_{\text{eşitlik}} = .00$; $p < .01$). Elde edilen bu bulguya göre ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının, “baba eğitim durumu” değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebilir. Baba eğitim durumu değişkenine göre belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HSD testi analizi neticesinde anlamlı farklılığın babası okur-yazar olmayan/ yalnızca okur-yazar olan öğrenciler ile babası lise, üniversite veya lisansüstü mezunu olan öğrenciler arasında olduğu belirlenmiştir.

Anne Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları, anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine dair bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analizi

	Eğitim Durumu	$\bar{X}$	VK.	KT.	KO.	F	p	Tukey
Eşitlik	1	4.16	Gruplar Arası	9.628	1.926			
	2	4.48	Gruplar İçi	635.246	.511			
	3	4.38	Toplam	644.873				
	4	4.49				3.768	.00*	4>1
	5	4.46						5>1
	6	4.55						
	Toplam	4.44						

1. Okur-Yazar Değil/Sadece Okuryazar; 2. İlkokul; 3. Ortaokul, 4. Lise; 5. Üniversite; 6. Lisansüstü

* $p < .05$

Anne eğitim durumu değişkenine göre, araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{\text{eşitlik}} = 4.838$; $p_{\text{eşitlik}} = .00$; $p < .01$). Elde edilen bu bulguya göre öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumunun, anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebilir. Anne eğitim durumu değişkenine göre belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD yapılmıştır. Söz konusu testin analiz sonuçlarına göre, annesi okur-yazar olmayan/ yalnızca okur-yazar olan öğrenciler ile annesi ilkököl, lise veya üniversite mezunu olan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür.

Aile İçi Çocuk Sırasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları, ailedeki çocuk sırasına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine dair bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumlarının Aile İçi Çocuk Sırası Değişkenine Göre Analizi

	Sıra	$\bar{X}$	VK.	KT.	KO.	F	p	Tukey
Eşitlik	1	4.49	Gruplar Arası	12.217	3.054	6.005	.00*	1>5 2>5 3>5 4>5
	2	4.41	Gruplar İçi	632.657	.509			
	3	4.37	Toplam	644.873				
	4	4.55						
	5 ve üstü	3.88						
	Toplam	4.44						

* $p < .05$

Ailedeki çocuk sırası değişkenine göre, araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür ($F_{\text{eşitlik}} = 6.005$; $p_{\text{eşitlik}} = .00$; $p < .01$). Bu durumda, öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının ailedeki çocuk sırası değişkeni açısından birbirine benzemediği

söylenbilir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD testi yapılmıştır. Test analiz sonuçları ailedeki çocuk sırası bir, iki, üç ve dört olan öğrenciler ile çocuk sırası beş ve üstü olan öğrenciler arasında anlamlı farklılığın olduğunu göstermektedir.

Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları, kitap okuma alışkanlığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine dair bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumlarının Kitap Okuma Alışkanlığına Göre Analizi

Kitap Okuma Alışkanlığı	$\bar{X}$	VK.	KT.	KO.	F	p	Tukey
1. Hiç	3.88	Gruplar Arası	23.953	5.988			2>1
2.Haftada bir	4.50	Gruplar İçi	620.921	.499			3>1
3.Haftada 2 veya üstü	4.51	Toplam	644.873		11.997	.00*	4>1
4. Ayda bir	4.32						2>4
5.Yılda bir veya üstü	4.19						2>5
Toplam	4.44						3>4 3>5

* p<.05

Kitap okuma alışkanlığına göre, araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{\text{eşitlik}} = 11.997$; $p_{\text{eşitlik}} = .00$; $p < .01$). Öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının, kitap okuma alışkanlığı açısından birbirine benzemediği söylenebilir.

"Kitap okuma alışkanlığına belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD testi yapılmıştır: Test sonuçları;

- Hiç kitap okumayanlar öğrenciler ile haftada ve ayda bir kitap okuyan öğrenciler arasında,

- Hiç kitap okumayanlar öğrenciler ile haftada iki veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler arasında,
- Haftada bir kitap okuyan öğrenciler ile ayda bir kitap okuyan öğrenciler arasında,
- Haftada bir kitap okuyan öğrenciler ile yılda bir veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler arasında,
- Haftada iki veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler ile ayda bir kitap okuyan öğrenciler arasında,
- Haftada iki veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler ile yılda bir veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu ortaya koymuştur."

Öğrencilerin Eşitlik Değerine İlişkin Tutumuna Dair Nitel Bulgular

Araştırmada nitel örneklem grubunda yer alan öğrencilere "Eşitlik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş, elde edilen bulgular aşağıya çıkarılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eşitlik kavramının kendileri için ne ifade ettiğine ilişkin olarak verdikleri yanıtlar şöyledir;

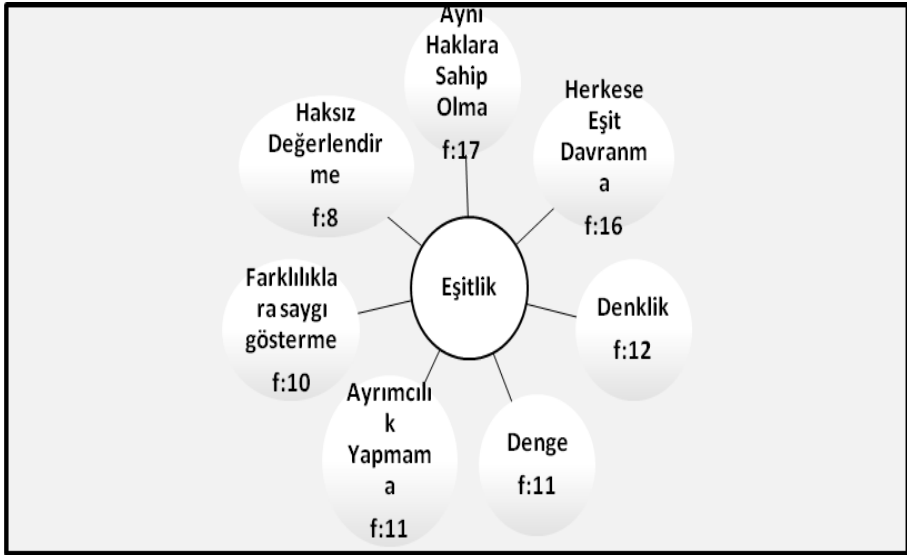
Ö4-2: "...Eşitlik benim için her insanın eşit olması anlamına geliyor. Eşitlik benim için ayrımcılığın olmadığı, herkese eşit davranıldığı dünya anlamına gelmektedir. Örneğin bir arkadaşıma çikolata verirsem yanındaki diğer arkadaşıma vermezsem eşit davranmamış olurum. Ayrımcılık yapmış olurum..."

Ö5-2: "...Eşitlik, herkese aynı davranmayı ifade ediyor. Bütün arkadaşlarım birbirine denk olduğu için okulda ve sitede bir şey dağıtıldığında herkese dengeli bir dağıtım yapılması eşitliği ifade ediyor..."

Ö6-2: “...Eşitlik benim için farklılıklara saygı göstermeyi ifade ediyor. Herkes aynı davranışı veya başarıyı göstermez. Ama biz bu farklılığı bir zenginlik olarak görmeliyiz. Ayrımcılık yapmamalıyız. Haksızlık yapmamalıyız...”

Ö7-2: “...Eşitlik herkesin aynı haklara sahip olması anlamına geliyor. Bence haksızlığın olduğu yerde eşitlik olmaz. Çünkü haksızlığın yapıldığı ortamda eşitsizlik vardır... Herkese denk ve dengeli davranmak eşitlik demektir...”

Şekil 1. Eşitlik temasına ilişkin bulgular

Şekil 1’de örneklem grubundaki öğrencilerin eşitlikle ilgili düşüncelerinin analizinden elde edilen kodlar yer almaktadır. Söz konusu kodlar eşitlik teması altında toplanmış olup; “Aynı Haklara Sahip Olma”, “Herkese Eşit Davranma”, “Denklik”, “Denge”, “Ayrımcılık Yapmama”, “Farklılıklara Saygı Gösterme” ve “Haksız Değerlendirme” şeklinde nitelendirilmişlerdir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak araştırmanın birinci alt problemi olan; *öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının ne düzeyde* olduğu belirlemeye çalışılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının "Tamamen Katılıyorum" düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin "eşitlik" değerine ilişkin tutumlarının üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durum, ilköğretim düzeyinde değerler eğitimi çalışmalarının eşitlik değeri özelinde başarılı olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde *"ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından durumu"* incelenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumunun, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Belirlenen anlamlı farklılığın ise kız öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Alan yazında değerler alanında genel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek tutum puanına sahip olduğu görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, kızların ülkemizde geleneklere daha bağlı olmasının yanında, kızların toplumsal cinsiyet rollerinin ve bu rollerin kazandırılması sürecindeki yetiştirilme tarzlarının payı vardır (Dökmen,1999).

Daha geniş bir anlamda ele alındığında, geleneksel toplum yapısının temel birimi olan aile, aynı zamanda bireylerin yaşamlarının çoğunluğunu geçirdiği yerdir. Türk toplumu her ne kadar modernizmin etkilerine maruz kalsa da, geleneksel yapısını hala muhafaza etmektedir. Bu nedenle kitle iletişim araçları, okul ve akran gruplarının yanında aile, en önemli sosyalleşme aracı olarak işlevini sürdürmektedir. Nitekim araştırma bulgularına göre, ailenin çocuk ve genç bireyler üzerindeki etkisi oldukça belirgindir. Toplum, kadın ve erkeğe farklı roller yüklerken, sorumluluk alanlarını ve sınırlarını da bu doğrultuda

belirlemektedir. Aile ise toplumun istediği birtakım değer ve sorumlulukları, küçük yaşlardan itibaren sosyalleşme vasıtası ile bireylere kazandırmaktadır. Ancak bireylere verilen hak ve sorumluluklar cinsiyet bağlamında farklılaşmaktadır. Dolayısıyla bu konumlandırmada toplumsal cinsiyet rolleri değişmektedir. Diğer yandan kız çocukları daha dar bir sosyal ilişki ağı içerisinde yetiştirilirken, erkek çocukları ailenin dışında daha geniş bir sosyal ağın içerisine dahil olmaktadır. Başka bir deyişle kız çocukları, koruma duygusu ile aile ve yakın akraba çevresi içerisinde kendisine çizilen sınırlar dâhilinde daha fazla zaman geçirmektedir. Bu durum kız çocuklarının ahlâki değerler başta olmak üzere, saygılı olmak, yardımsever olmak, çevreye ve aile birliğine karşı daha duyarlı olmak gibi roller üstlenmesine neden olmaktadır. Nitekim “aileyi dışı kuş yapar” ifadesi de bu düşünceyi destekler niteliktedir. Diğer yandan adaletli olmak ve eşitlik değerlerinin kız çocuklarında yüksek oluşu, toplumsal duyarlılık ve sorumluluk tutumlarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşması, cinsler arasında birtakım eşitsizlik biçimlerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu eşitsizliklerin kız ve erkek çocukları arasında farklı algılanması muhtemeldir. Dolayısıyla sorumluluk alanındaki duyarlılığına karşın; kız çocuklarının adaletli olmak konusundaki hassasiyeti, maruz kaldıkları birtakım eşitsizlik biçimlerine karşın daha hassas ve karşıt bir tutum içerisinde olduklarının da bir ifadesi olarak nitelendirilebilir.

Mızrakçı (1994) tarafından yapılan bir araştırmada, annelerin kız çocuklarına karşı erkek çocuklara oranla daha koruyucu bir tutum sergilediği görülmüştür. Anneler, kız çocuklarına daha koruyucu ve hassas davranmaktadır. Bu da onların erkek çocuklara kıyasla geleneklere ve aileye daha bağlı fakat daha içe kapanık yetişmelerine neden olmaktadır. Ek olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farklılaşmalar, cinsler arasında özel alan ve kamusal alan ayrımını ortaya

çıkarmıştır. Kadın, daha çok özel alanla sınırlı bir çevre ile ilişkilendirilirken, erkeğin konumu dış dünya ile tanımlanmaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi, *"ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının baba eğitim durumuna"* göre değişip değişmediğidir. Araştırma sonuçlarına göre; ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılığın "okur-yazar değil/sadece okur-yazar ile lise mezunu", "okur-yazar değil/sadece okur-yazar ile üniversite mezunu", "okur-yazar değil/sadece okur-yazar ile lisansüstü mezunu" öğrenciler arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Türk ve Nalçacı (2011) tarafından, 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programındaki değerlere ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Söz konusu araştırmada, baba eğitim durumuna göre öğrencilerin "adillik, doğal çevreye duyarlılık, tarihsel mirasa duyarlılık ve hoşgörü" tutum puanları yüksek çıkmıştır. Keskin (2008) tarafından yapılan bir başka çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Şöyle ki, öğrencilerin baba öğrenim düzeyleri yükseldikçe, değerlere ilişkin tutum puanları artmaktadır. Dolayısıyla alan yazında ortaya çıkan sonuçlar ile tarafımızdan yapılan araştırmanın sonuçlarının paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu sonuca göre, baba öğrenim durumu ile öğrencilerin değerleri edinme düzeyi arasında belirgin bir paralellik mevcuttur. Çocukların gelişiminde ve değerlerin kazanılmasında etkin bir rol oynayan ailenin, eğitimi ve bilinçli olması gerekir (Yazar, 2012).

Araştırmanın dördüncü alt problemi *"ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumu anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?"* Araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumu, anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Belirlenen anlamlı farklılığın; annesi "okur-yazar değil/sadece okur-yazar ile

ilkokul mezunu”, “okur-yazar değil/sadece okur-yazar ile lise mezunu”, “okur-yazar değil/sadece okur-yazar ile üniversite mezunu” öğrenciler arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin değer kazanım düzeyi arasında belirgin bir paralelliğin olduğunu gösterir. Türk ve Nalçacı (2011), Keskin (2008) ve Durualp ve Durualp’in çalışmalarında da benzer sonuçlar görülmüştür. Ayrıca yurt dışında yapılan çalışmalarda, çocukların tutum ve değerleri üzerinde en etkili unsurun anne eğitim düzeyi ortaya çıkmıştır.

Genel olarak eğitim düzeyi yüksek anne ve babalardan oluşan ailelerde, daha demokratik, daha eşitlikçi ve iletişimin güçlü olduğu bir düzen söz konusudur (Çırak, 2019). Bu şekilde kurulan ailelerde çocuğun eğitimi başta olmak üzere, eşler kendi aralarında sorumlulukları birlikte üstlenmekte ve görev paylaşımında daha eşitlikçi bir yaklaşım benimsemektedirler. Anne ve baba eğitim düzeyinin yüksek olduğu bu tarz ailelerde, aile içi demokrasi ve özgürlük ortamı çocukların değer ve tutumlarını etkilemektedir. Diğer yandan toplumsal alanda yaşanan bazı olumsuzluklar, kadınların adalet ve eşitlik gibi değerlerde daha fazla hassasiyet kazanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kadının değerler hiyerarşisinin öncelik sıralamasında bu değerlere ilişkin algısı, bir anne olarak çocuk yetiştirirken kendi tutumuna da yansımaktadır.

Araştırmamanın beşinci alt problemi *“İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları aile içi çocuk sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?”* Elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumları, ailedeki çocuk sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Söz konusu farklılığın; ailedeki çocuk sırası “1 olan öğrenciler ile 5 ve üzeri”, “2 olan öğrenciler ile 5 ve üzeri” “3 olan öğrenciler ile 5 ve üzeri”, “4 olan öğrenciler ile 5 ve üzeri” öğrenciler arasında gerçekleştiği saptanmıştır.

Öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin tutumları ailedeki çocuk sırası değişkenine göre hem genel anlamda hem de ortalamada nispeten yüksektir. Alan yazında,

'eşitlik değeri bağlamında aile içi kardeş sırası değişkenine' ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kanaatimize göre bu sonuçların ortaya çıkmasında, Malatya ilinin geleneksel muhafazakar yapısı etkili olmuştur. Genel olarak geleneksel Türk aile yapısında ilk çocuktan beklenti, diğer çocuklara göre çok daha yüksektir. Bu nedenle ilk çocuğun daha dikkatli, daha sorumlu ve daha olgun olması gerekir. Bu yüksek beklenti, ikinci çocuktan itibaren etkisini kaybeder. Özellikle çok çocuklu ailelerde çeşitli sorunlar yaşanmakta olup, bu tür ortamlarda yetişen çocukların değer kazanımında bazı aksaklıklar görülebilmektedir.

Araştırmanın altıncı alt problemi "*İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları kitap okuma alışkanlığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*" Araştırma sonuçları, öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının kitap okuma değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Belirlenen anlamlı farklılığın; tüm boyutlarda "hiç kitap okumayan öğrenciler ile haftada bir", "hiç kitap okumayan öğrenciler ile haftada iki veya daha fazla", "hiç kitap okumayan öğrenciler ile ayda bir" kitap okuyan öğrenciler arasında olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında "haftada bir kitap okuyan öğrenciler ile ayda bir", "haftada bir kitap okuyan öğrenciler ile yılda bir veya daha fazla", "haftada iki veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler ile ayda bir", "haftada iki veya daha fazla kitap okuyan öğrenciler ile yılda bir veya daha fazla" kitap okuyan öğrenciler arasında da belirgin bir farklılık mevcuttur.

Kitap okumanın öğrencilerin kültür düzeyini, insani değerlere yönelik farkındalıklarını ve akademik başarısını arttırdığı gerçeğinden hareketle, bu sonucun ortaya çıkmasında kitap okuma eyleminin doğrudan etkili olduğu söylenebilir. Nitekim çok okuyan öğrencilerin olaylara ve olgulara karşı daha özgün bakış açısı kazanmalarının yanında, çevrelerine yönelik tutum ve davranışları da olumludur. Çünkü kitap okuma, bireyin öncelikle kendini

tanımasını sağlar. Böylece iç çemberden başlayarak dış çembere doğru yeni bir süreç başlamaktadır. Hayatımızın temel hazinesi olan kitaplar; aile, öğretmen ve okul üçlüsü ile birlikte değerler eğitiminin en önemli unsurlarından biridir.

Araştırmanın nitel boyutunda "*ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin görüşleri nelerdir*" alt problemine cevap aranmıştır. Öğrenci görüşlerine dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlara göre; ilköğretim öğrencileri eşitlik değerlerinin farkındadırlar. Bu durum, "öğrencilerin eşitlik değerine karşı tutumlarının yüksek olduğu" sonucunu desteklemektedir. Özetle "*ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin görüşleri nelerdir*" biçimindeki nitel alt problemin sonuçlarıyla, nicel boyutta elde edilen sonuçlar birbirini desteklemektedir. Tarafımızdan yapılan araştırmada eşitlik teması altında toplanan kodlar "Aynı Haklara Sahip Olma", "Herkes Eşit Davranma", "Denklik", "Denge", "Ayrımcılık Yapmama", "Farklılıklara Saygı Gösterme" ve "Haksız Değerlendirme" olarak belirlenmiştir. Bu kodlar aynı zamanda alan yazında yer alan "eşitlik" tanımlarındaki ortak ifadeleri açıkta yer bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır.

Genel olarak araştırma sonuçlarına bakıldığında; araştırmada ilköğretim öğrencilerinin "eşitlik değerlerine" ilişkin tutumlarının, "Tamamen Katılıyorum" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç ilköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumlarının çok yüksek olduğunu göstermektedir. Genel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla değerleri edinim düzeyi daha yüksektir. Araştırmada, genel anlamda öğrencilerin değerlere yönelik tutumu baba ve anne eğitim değişkenine göre anlamlı düzeyde bulunmuştur. Bu sonuçlar, baba ve anne eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin değerleri edinme düzeyinin arttığını göstermektedir. Diğer taraftan aile kardeş sırasına yönelik öğrenci görüşlerinde geneli itibarıyla anlamlı farklılık görülmüştür. Son olarak ise şunu söylemek mümkündür; öğrencilerin kitap okuma oranı arttıkça, değerleri edinim düzeyi artmaktadır.

Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak konunun muhataplarına önerilerde bulunmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda; değer eğitiminin temel bileşenlerini oluşturan aile, öğretmen ve okul üçlüsü birlikte hareket etmelidir. Bunun için okul, aile ve öğretmen işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik eğitimler verilebilir. Araştırmada, anne ve babanın öğrenim düzeyi arttıkça, öğrencilerin değerleri kazanma düzeyinin de arttığı görülmüştür. Dolayısıyla ebeveyn eğitim düzeyini artırmaya yönelik kısa, orta ve uzun vadeli planlamalar yapılabilir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı ile eşitlik değerine ilişkin tutumları arasında belirgin bir paralellik olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla öğretmenler ve aileler, hem öğrencilerine kitap okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmalı, hem de bu hususta kendileri rol model olmalıdır.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu çalışmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Destek/Finansman Bilgileri:

Yazarlar; bu makalenin araştırılması, yayınlanması ve yazılması sürecinde herhangi bir finansman desteği almamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırmanın verileri 2019-2020 öğretim yılında Malatya il merkezinde öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinden, 19.12.2019 tarihli Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izni ile Aralık ayı içerisinde elde edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada etik kurul kararı bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan, T. (2010). Osmanlı Devleti'nin siyasi ve idari tarihinde adalet ve müsavat meselesi. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı-21.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (21.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Çırak, A. (2019). Ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin temel demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2019 (12), 91-107. Doi: 10.46778/Goputeb.521358.
- Cevzici, A. (2010). *Eğitim sözlüğü*. Say Yayınları, İstanbul.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2014). *Research design. qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4.ed.). USA: Sage Publications Inc.
- decarlo, L. T. (1997). On the meaning and use of kurtosis. *Psychological methods*, 2(3), 292-307.
- Dökmen, Z. Y. (1999). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik özellikleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-40.
- Durualp, E. ve Durualp, E. (2012) İlköğretim II. kademedeki öğrenim gören öğrencilerin evrensel değerlere ilişkin tutumlarının incelenmesi, *Kuramsal Eğitim bilim Dergisi*, 5(4), 484-499.
- Eldem, e. (2017). Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze adalet, eşitlik, hukuk ve siyaset üzerine, *Toplumsal Tarih*, 288, 25-26.
- Erlanson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L., & Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Sage.

- Güney, A. (2002). *Türk siyasi kültüründe devlet anlayışı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Hopkins, K. D., & Weeks, D. L. (1990). Tests for normality and measures of skewness and kurtosis: Their place in research reporting. *Educational and Psychological Measurement*, 50(4), 717-729.
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Kale, N. (2007). *Nasıl bir değerler eğitimi*. Değerler ve Eğitimi Uluslar arası Sempozyumu, 26-28 Kasım 2004, 2. Baskı, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul 2013.
- Karal, E. Z. (1964). Gülhane Hatt-ı Hümayununda batının etkisi, Türk Tarih Kurumu, *Belleten Dergisi*, Cilt, XXVIII. S. 112.
- Kaya, F. (2021). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersleri Değerlerine İlişkin Tutumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kirschenbaum, H. (1995). *Enhance values and morality in schools and youth settings*, Allyn & Bacon Company, Massachusetts.
- Kohlberg, L. & Selman, R. L. (1972). *Preparing school personnel relative to values: a look at moral education in the schools*. ERİC veri tabanından 2020 tarihinde erişildi. (ERİC No: ED058153). Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED058153.pdf>.

- Kurtdaş, E. M. (2017). Değerlerin kaynağı ve anlamlandırılması. *Türkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(21), 349-366.
- Kuru, S. (2016). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin vatandaşlık değerlerine ilişkin öykülere dayalı görüşleri*, Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Maslow, A. H. (1996). *Dinler, değerler, doruk deneyimler* (çev. H.K. Sönmez). İstanbul: Kuraldışı Yayınevi.
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barret, K. C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation*, Second Edition. London: Lawrance Erlbaum Associates.
- Ortaylı, İ. (1986). *Tanzimat adamı ve Tanzimat toplumu*. Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, (ed. Ersin Kalaycıoğlu- Ali Yaşar Sarıbay), İstanbul: Beta Yay.
- Şavluk, M. (2018). *Jean Jacques Rousseau felsefesinde adalet, özgürlük ve eşitlik anlayışı*. Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics (6.edition)*. ABD: Pearson Education.
- Taşagıl, A. (2015). *Kök Tengri'nin çocukları*, (Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Tarihi), Bilge Kültür Sanat, İstanbul.
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek kurumu, Türk Dil kurumu Yayınları, Ankara.
- Turner, B. (1997). *Eşitlik*. Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.

- Türk, N. ve Nalçacı, A. (2011). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 39-56.
- Urhan, V. (2016). Siyaset felsefesinde adalet, eşitlik, özgürlük. *kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 26, 103-119.
- Vahapoğlu, M. H. (1996). Yönetim ve azınlıklara bakış açısından Osmanlı devleti. *Erdem*, 8(22), 41-51.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of the biggest problems experienced in value transfer before the industrial revolution was instilling wrongs as well as truths in children. Undoubtedly, this situation opened the door to many negativities. The conditions that emerged with the industrial revolution necessitated different value demands and teaching models for new generations. Traditional values were pushed into the background, especially in parallel with the prominence of cultural relativism and scientific impartiality. The nation states that emerged in this process began to shape their national education policies. In the new era, national values such as patriotism, nationalism and respect for the flag came to the fore.

With the changing understanding, the educators took a step back from their old habits and allowed the students to form their own ideas. But still, many teachers continued to instill values that were not in the textbooks or curriculum. Kohlberg and Selman (1972: 5) argue that the main reason for this is that, from the teachers' point of view, the official curriculum is treated as if it is useless and worthless. In fact, Atatürk said, "Culture is proportional to the ground. Based on the saying "That ground is the character of the nation", it is a necessity to determine values suitable for our character. After all, values education has many dimensions such as family, teacher, school, environment, communication tools, society and state. In order to achieve success in values education, all these elements must act in a coordinated manner.

Equality, which constitutes the main theme of the study; In addition to being a modern value, it has also been the pioneer of social changes and developments since the early ages. In other words, this concept is used as a criterion of being modern and almost the entire modernization process (Turner, 1997: 19). In this context, while forming the basic dynamics of social change along with values such as equality, justice and freedom, it also becomes an indicator of being modern for nations and states.

Method

Model of the Research

In the research, explanatory sequential design, one of the mixed method designs, was used. In this design, the research process starts with quantitative and continues with qualitative. The qualitative method is applied to deepen some of the topics of the research that have been studied with the quantitative method. In explanatory sequential designs, quantitative and qualitative data are analyzed separately, and in the discussion section, these data are combined and interpreted (Creswell & Plano Clark, 2014).

Working group

The study group of the research was determined separately for quantitative and qualitative processes. In this context, the population of the research consists of primary school students studying in the city center of Malatya in the fall semester of the 2019-2020 academic year, and the sample consists of 1249 students determined by simple random sampling from the population. The qualitative data of the research were obtained with the maximum diversity sample type, which is one of the purposeful sampling methods. In this context, a total of 24 students, 6 from each of the 4th, 5th, 6th and 7th grades, were studied.

Findings (Results)

In this study, primary school students' attitudes towards the value of equality were examined. In this context, firstly, the first sub-problem of the research; It was tried to determine the level of students' attitudes towards the value of equality. In the study, it was concluded that the attitudes of the students towards the value of equality were at the level of "Totally Agree". This result shows that the attitudes of the students towards the value of "equality" are at a high level. It can be considered as proof that their work is successful in terms of equality value.

“What does equality mean to you?” to the students in the qualitative sample group in the research. question was posed. The answers given by the students were analyzed by content analysis method and some codes were obtained. In this context, when these codes obtained from the qualitative question of the research are examined; the aforementioned codes were gathered under the theme of equality; They were characterized as “Having the Same Rights”, “Treating Everyone Equally”, “Equivalence”, “Balance”, “Non-Discrimination”, “Respecting Differences” and “Unfair Evaluation”.

Conclusion and Discussion

Looking at the research results in general; In the study, it was determined that primary school students' attitudes towards "equality values" were at the level of "Totally Agree". This result shows that primary school students' attitudes towards the value of equality are very high. In general, the level of acquisition of values by female students is higher than male students. In the study, in general, students' attitudes towards values were found to be at a significant level according to the education variable of father and mother. These results show that as the education level of the father and mother increases, the level of students' acquisition of values increases. On the other hand, there was a significant difference in the students' views on the order of family and siblings in general. Finally, it is possible to say: As students' reading rate increases, their level of acquisition of values increases.

In the qualitative aspect of the research, an answer was sought for the sub-problem "What are the opinions of primary school students about the value of equality". According to the results based on student opinions; primary school students are aware of the values of equality. This situation supports the result that "students have high attitudes towards equality value". In summary, the results of the qualitative sub-problem "What are the opinions of primary school students about the value of equality" and the results obtained in the quantitative dimension support each other. In the research conducted by us, the codes collected under the theme of equality were determined as “Having the Same Rights”, “Treating Everyone Equally”, “Equivalence”, “Balance”, “Non-Discrimination”, “Respecting Differences” and “Unfair Evaluation”. These codes also reveal the common expressions in the definitions of "equality" in the literature in a way that does not leave any room in the open.